

**Projektowanie efektywnego systemu mediacji w prawie podatkowym
– wnioski dla Polski**

Dr Julia Szwiec

Instytut Prawa

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

UNIwersytet
EKONOMICZNY
W KRAKOWIE

Mediacja

- to alternatywna metoda rozwiązywania sporów;
- zespół działań prowadzących do osiągnięcia porozumienia;
- termin wywodzi się z łacińskiego słowa *mediare*, oznaczającego „pośredniczenie”, „bycie pomiędzy”;
- Pojęcie odnosi się do różnych technik i procedur;
- W polskim systemie prawnym nie istnieje jedna definicja instytucji mediacji;
- Obecność wielu terminów pokrewnych, np. „postępowanie pojednawcze”, „koncyliacja”;
- Częste odwołania w literaturze do definicji wypracowanych w innych systemach prawnych;

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE

określa mediację jako: „dobrowolne, zorganizowane postępowanie, w ramach którego strony samodzielnie, z pomocą mediatora, dążą do rozwiązania konfliktu – przy czym jego wszczęcie może wynikać zarówno z inicjatywy stron, jak i z decyzji sądu bądź przepisu prawa krajowego...”

Mediacja w prawie podatkowym

- Normy konstytucyjne pozwalają na wprowadzenie instytucji mediacji do prawa podatkowego;
- Arystotelesowska koncepcja epieikeia (equity/ związana z ideą słuszności) – czyli korekta prawa w imię „lepszego wymiaru sprawiedliwości”. Profesor Filipczyk wskazuje, że mediacja powinna być traktowana jako ważny element myślenia o prawie podatkowym. Mogłaby stanowić: uzupełnienie prawa tam, gdzie ogólna reguła nie pasuje do konkretnego przypadku; Nie polegałaby na odrzuceniu przepisów prawa, lecz doprowadzeniu do jego „najlepszej wersji” (*Hanna Filipczyk, Epieikeia or ‘Better Justice’: Formalism in Tax Law Revisited* — *Baltic Journal of Law & Politics* 15:2 (2022): 129–151).

Czy mediacja w prawie podatkowym może stanowić naruszenie podstawowych zasad prowadzenia postępowań mediacyjnych?

- Zasada dobrowolności – nienaruszona;
- Zasada neutralności / bezstronności mediatora – nienaruszona;
- Zasada poufności – problemy mogą powstać w szczególności w przypadku mediacji online;

Dlaczego mediacja ma szansę jako alternatywna metoda rozwiązywania sporów podatkowych?

- Organy administracyjne działają w reżimie władztwa administracyjnego - są związane przepisami prawa - nie wyklucza to jednak mediacji w sprawach podatkowych;
- Mediacja podatkowa funkcjonuje dziś w wielu państwach – m. in. w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Meksyku, Wielkiej Brytanii, Francji.
- Mediacja – wywodzi się i znakomicie funkcjonuje w systemie *common law*;
- Może z powodzeniem funkcjonować w systemie prawa kontynentalnego (civil law) i w systemach mieszanych.

Wybrane przeszkody dla rozwoju instytucji mediacji w Polsce:

- 1) brak skierowań spraw sądowych do mediacji przez sędziów;
- 2) niewystarczające kompetencje znacznej części mediatorów ;
- 3) niskie stawki wynagrodzenia mediatorów;
- 4) nieobecność mediacji w świadomości społecznej;
- 5) postawa stron konfliktu – przywiązanie do instytucji sądu;
- 6). postawa profesjonalnych prawników reprezentujących klientów w sporze,

Zastrzeżenia spotykane w nauce prawa dot. mediacji podatkowej:

- mediacja jako instytucja prawa prywatnego;
- mediacja jako rozwiązanie pozorne;
- możliwość odmówienia przez organ udziału w mediacji ze względu na dobrowolność;
- niskie kompetencje mediatorów;

Uwagi dot. osoby mediatora w prawie podatkowym

- profesjonaliści, mający styczność zawodową z mediacją;
- czy same szkolenia mediacyjne będą tu wystarczające? Szkolenia + praktyka;
- **efektywność szkoleń;**
- mediator w sprawach podatkowych powinien znać metody, techniki prowadzenia mediacji, odbyć trening mediacyjny, znać przepisy podatkowe;
- szansa rozwoju dla zawodów prawniczych;
- czy należałoby ustanowić wymogi formalne dla mediatorów w sprawach podatkowych?
- czy w województwach, gdzie mediacja prowadzona będzie online, strony podążają wyzwaniu technologicznemu?

Poufność mediacji w sprawach podatkowych

- Ustanowienie sankcji za naruszenie poufności mediacji, związanych np. z odpowiedzialnością dyscyplinarną mediatora;
- Wprowadzenie szczegółowych regulacji dot. poufności mediacji do aktów *soft law* podatkowych organizacji mediacyjnych;
- Wprowadzenie dodatkowych regulacji dot. mediacji online / ODR (online dispute resolution);
- Ewentualnie dodanie do ustawy o.p. regulacji dot. mediacji bez posiedzenia mediacyjnego (z uwagi na spór czy mediację online traktować jako mediację z posiedzeniem mediacyjnym, czy bez i związane z tym wynagrodzenie mediatora);
- Doprecyzowanie daty zakończenia mediacji– np. data wskazana w protokole sporządzanym przez mediatora;

Zagrożenia dla instytucji mediacji w sprawach podatkowych:

- Niska kultura ugodowego rozwiązywania sporów w Polsce;
- Przywiązanie społeczeństwa do instytucji sądu;

Wnioski

-
- Alternatywne sposoby rozwiązywania sporów coraz wyraźniej zyskują na znaczeniu w prawie podatkowym wielu państw;
  - Choć instytucja mediacji wywodzi się z prawa prywatnego może również z sukcesem funkcjonować w prawie publicznym (przykład Stanów Zjednoczonych, Australii, Belgii, Francji);
  - Mediatorzy w sprawach podatkowych powinni charakteryzować się wysokimi kompetencjami merytorycznymi;
  - Skuteczność mediacji podatkowej zależy m. in. od mediatorów – (jak pokazuje przykład m. in. Belgii);
  - Konieczność szczegółowego uregulowania poufności mediacji podatkowej;
  - Mediacja w prawie podatkowym jest możliwa, ale ograniczona;
  - Mediacja jako lepsza jakość stosowania prawa podatkowego.

Dziękuję Państwu za uwagę

dr Julia Szwiec

Katedra Prawa Nieruchomości, Prawa Podatkowego i Teorii Prawa

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

szwiecj@uek.krakow.pl